

מיללי דאבזת

פנינים מתורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע על פרקי אבות • פרק שישי

מכון 'אור החסידות', 1469 President st. #BSMT, Brooklyn, NY 11213 - United States (718) 534 8673 - Or Hachasidus - Head Office

"אמר רבי יהושע בן לוי, בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת: אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, שכל מי שאינו עוסק בתורה, נקרא נוף, שנאמר: נזם זהב באף חזיר, אשה יפה וסרת טעם. ואומר: והלחת מעשה אלהים המה, והמכתב, מכתב אלהים הוא, חרות על הלחת: אל תקרא חרות אלא חרות, שאין לך בן חורין, אלא מי שעוסק בתלמוד תורה, וכל מי שעוסק בתלמוד תורה, הרי זה מתעלה, שנאמר: וממתנה נחליאל, ומנחליאל כמות"

פרק שישי משנה 3

עיונים וזיכורים

לימוד התורה כ"בעל עסק"

לכאורה צריך ביאור במשנה זו:

א. אודות מי ש"אפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק" רח"ל, איתא בגמרא (סנהדרין 5ט, א) שעליו נאמר בכתוב (שלא טו, לא) "כי דבר ה' בזה ואת מצותו הפר הכרת תכרת" - "הכרת בעולם הזה תכרת לעולם הבא". ואם כן יש לתמוה על הלשון "שכל מי שעוסק בתורה נקרא נוף": הלא עונש מי שאינו לומד תורה הוא חמור ביותר "הכרת תכרת", ומדוע הכרזת הבת קול היא רק שמי שאינו עוסק בתורה "נקרא נוף" בלבד?

ב. מהו זה שהבת קול יוצאת "מהר חורב", הרי אמרו חז"ל (שמו"ר פ"ב, ד) שהר זה נקרא בחמשה שמות, וא"כ, כשמדובר על תורה שמתייחסת ל"סיני", הי' צריך ההר להיקרא בשם "הר סיני", או בשם "הר האלקים"?

ויש לבאר בזה:

ב"כ מי שאינו עוסק בתורה" אין הכוונה למי שאינו לומד תורה בזמן שיכול, כי אם ביהודי שלומד תורה בכל עת, ועל כן אין כאן עונש "הכרת תכרת" שהרי לומד הוא בכל רגע פנוי, אלא שהחסרון כאן הוא שאינו נקרא "עוסק בתורה", ועל כך מכרזת הבת קול שיש בזה משום "עלבונה של תורה", ובשל כך הוא "נקרא נוף".

ביאור הדברים:

"עוסק בתורה" - הוא מי שהתורה היא אצלו כ"עסק", והוא

"בעל העסק" (ראה גם ספר המאמרים קונטרסים ח"א עמ' 514 ואילך): בטבע שבעולם שבעל העסק אינו יושב עם סחורתו בחדר סגור, אלא הוא קובע חנותו במקום ריבוי עוברים ושבים, ומפרסם בכל האפשרויות אודות סחורתו, באופן שיקבעו בדעתם שאפשר להשיג אצלו סחורה זו.

וכמו כן י"ל בעניין "עוסק בתורה" שהכוונה בזה היא, שאין די בכך שהאדם לומד בעצמו תורה, ואף אינו יכול להסתפק במה שמלמד את התלמידים המתלקטים אליו, אלא צריך לילך ממקומו על מנת ללמד התורה במקום שרבים מצויים שם, ולסייע לעוד ועוד יהודים שילמדו תורה. לנוהג בדרך זו נחשב הלימוד כ"עסק", כאשר הוא מחפש תדיר עוד ועוד שיטלו מן התורה אשר "טוב סחרה מכל סחורה" (נוסח פיוט "שישו ושמחו").

נקודה נוספת בולטת אצל מי ש"עוסק בתורה": בעל עסק אמתי הוא זה שמרוויח בעסקיו. וכפי שאמרו חז"ל (ב"מ מ, ב) "זבון וזבין תגרא איקרי"? והיינו שאין די בכך שקונה ומוכר אלא צריך להרוויח ממון, שהרי הרצון והתשוקה לריווח היא רוח החיים במסחר.

וכמו כן בעסק התורה, יש מי שלומד תורה, וגם מלמדה לאחרים, אבל אינו משים ליבו ואינו מחשיב את ה"ריווח" שיש בלימוד, דכאשר לומדים תורה נעשים "ישראל אורייתא וקודשא בריך הוא כולא חד" (ראה זהר ח"ג עג, א). על ידי הפצת התורה "מרוויחים" עוד חלק בעולם בשביל התורה, וצריכה להיות לאדם חיות גדולה בעסק התורה מכך ש"מרוויח" על ידי זה התאחדות עם הבורא. וכאשר עוסק הלומד בהפצת התורה מתוך הכרח ובלא חיות, הרי זה סימן

שהוא אינו "בעל עסק" אמתי.

ועל כן, מי שאינו "עוסק" בתורה ובהפצתה בחיות גדולה, הרי הוא גורם ל"עלבוּנה של תורה". הוא רואה בתורה רק את החכמה והשכל, ואינו מעריך את גודל ה"ריווח" - שלימותה ומעלתה האמתית של התורה שמאחדת את האדם עם הקב"ה. ולכן לא נאמר כאן שהבת קול יוצאת "מסיני" או מ"הר האלקים", כי, כאן לא מדובר אודות מעלת התורה כשלעצמה, שכן, מעלת התורה מכיר גם מי שאינו "עוסק" בתורה, רק לומד תורה יומם ולילה; אלא המדובר כאן במי שחסרה לו ההכרה בכח של התורה לכבוש את העולם כולו. וענין זה הוא מה שנרמז בלשון "הר חורב" - שבכחה להחריב את החומרות של האדם ושל העולם, וכמו שאמרו רז"ל "חורב למה, שבו נתנה התורה שנקראת חרב" (שמו"ר ספנ"א). והיינו שבהר חורב מרומז כוחו של "חרב" התורה להחריב החומרות של האדם ולהעלותו מעלה מעלה. והאדם שאינו "עוסק" בלימוד התורה עם אחרים, הרי חסר לו בהכרת ה"חורב" שבתורה.

הוא ה' לומר

הקשר בין מאמר המשנה להתנא שאמרו

מעלת רבי יהושע בן לוי כ"עוסק בתורה"

במשנה זו מבואר מעלת ה"עוסק" בתורה, שהיא העבודה להתעסק בהפצת התורה ולימודה עם אחרים, ובכוחה של התורה להעלות את האדם והעולם לקדושה (כמבואר לעיל בארוכה). ויש לבאר הקשר לרבי יהושע בן לוי:

על ריב"ל איתא בגמ' (כתובות עז, ב) שלא נראתה הקשת בימיו, ונכנס חי לגן עדן.

והנה, מבואר בספרים (ראה 'המשך תרס"ו' עמ' קנו ואילך. ספר המאמרים תש"ח עמ' 211 ואילך) החילוק בין משה רבינו ואלי הנביא, שהעבודה של משה רבינו היתה בעיקר מצד נשמתו הקדושה, ולכן, גם לאחר כל העילויים של משה רבינו, לא עלה בגופו השמים; אך העבודה של אלי הנביא היתה בעיקר עם הגוף, והוא זיכך את הגוף כל כך, עד שהגוף עלה בסערה השמימה, ונעשה הגוף עצמו כלי מחזיק ברכה לאור וזיו השכינה שבגן עדן.

ומזה מובן, שעד"ז הוא גם בריב"ל שנכנס חי לגן עדן. שהיתה עבודתו לא רק עם הנשמה, אלא הוא זיכך גם את גופו עד כדי כך שהי' יכול להכנס חי לגן עדן. ויתירה מזה: לא זו בלבד שריב"ל זיכך את גופו בלבד, אלא שפעל גם על כל העולם ש"לא נראתה הקשת בימיו", הדור כולו לא היו צריכים ל"קשת", האות שהקב"ה לא יביא את המבול, כי בימיו לא הי' מלכתחילה מקום להביא 'עולם' את מי המבול.

וכיון שעבודתו של ריב"ל בעצמו היתה לזכך ולקדש את גופו הגשמי ולהעלות את כל אנשי דורו, ובענין זה התעסק תמיד, לכן דרש זאת גם מאחרים, שלימוד התורה יהי' לא רק כשביל עצמו בלבד, אלא שהי' הלימוד ברכים, ופיצו את התורה באופן שעל ידה יכבשו את העולם ויעשו מהעולם דירה לו יתברך.

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ד עמ' 1228 ואילך)

"לקיים מילי"

הוראות בעבודת ה'

חירותו של עובד ה'

דברי המשנה "אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה" צריכים ביאור לכאורה, שהרי מקרא מלא דיבר הכתוב בנוגע למתן תורה "תעבדון את האלקים על ההר הזה" (שמות ג, יב), וכל חיי האדם עלי אדמות עבד הוא תחת עול מלכו של עולם, ואיך יתכן לומר על ה"עוסק בתלמוד תורה" שמעלתו היא "שאין לך בן חורין" אלא הוא?

והביאור בזה:

טבעו האמיתי של יהודי הוא לקיים תורה ומצוות, וטבע זה קיים בו מאז בריאתו, וכמאמר המשנה "אני נבראתי לשמש את קוני" (קידושין בסופה).

ולכן, כאשר יהודי אינו מקיים את התורה ר"ל, הנה אף שנדמה לו שהוא "חפשי", בלי עול, וחיי קלים יותר מהמקיים את התורה - הנה האמת היא שמכיון שדרך חיים שלא על פי התורה היא בניגוד למהותו וטבעו האמיתי, הרי הרי זו עבדות אמיתית, ועד שנחשבת ל"עבודת פרך".

וכמו שאמרו חז"ל שעבודת פרך ששעבדו המצרים את ישראל הי' בזה שנתנו "מלאכת אנשים לנשים ומלאכת נשים לאנשים" (סוטה יא, רע"ב). והרי, מלאכת נשים קלה יותר ממלאכת אנשים, וא"כ איך יתכן שדוקא נתינת מלאכה קלה יותר ל"אנשים" נחשבת ל"עבודת פרך"? אלא שמכיון ש"מלאכה" זו אינה כפי הרגילות וטבע ה"אנשים" - הנה גם עבודה קלה לעבודת פרך תיחשב.

והוא הדבר גבי עבודת ישראל תחת עול מלכו של עולם: דרך חיים שאינה ע"פ התורה - היא ה"עבודת פרך" האמיתית, מאחר שהיא נגד טבעו ומהותו של יהודי. ואיך יבוא האדם להרגיש "חירות" אמיתית, ויתנהג כפי מהותו וטבעו האמיתי? דווקא כאשר "תעבדון את האלקים" ו"עוסק בתלמוד תורה" - אזי הוא הוא ה"בן חורין" באמת.

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ז עמ' 75)